WIADOMOŚCI

NUMIZMATYCZNO-ARCHEOLOGICZNE

ORGAN

TOWARZYSTWA NUMIZMATYCZNO-ARCHEOLOGICZNEGO W KRAKOWIE.

Rok 1889—1892.

pod redakcyą

Wł. Bartynowskiego.

TOM I.

W KRAKOWIE.
NAKŁADEM TOWARZYSTWA NUMIZMATYCZNO-ARCHEOLOGICZNEGO.

DRUKIEM WŁ. L. ANCZYCA I SPÓŁKI,
pod zarządem Jana Gadowskiego.

1892.

DOKUMENTA.

Spis chronologiczny Rozporządzeń, Uniwersałów, Edyktów, Kwitów, mianowań i t, p., odnoszących się do Mennic, monety i pieczęci polskich, zebrany przez Antoniego Ryszarda.

Literatura numizmatyczna polska nadzwyczaj bogata *(a)*, nie brak nam nawet dzieł wielkiej doniosłości naukowej, jednak nieomal wszędzie przebija niedostatek oparcia się na dokumentach. Niezbędny ten warunek opierania swych prac na archiwalnych źródłach znali dobrze nasi autorowie najważniejszych dzieł numizmatycznych polskich i zużytkowali je, o ile im były takowe znane. Dr. PIEKOSIŃSKI w dziele swem: *O monecie z XIV i XV wieku* przywodzi 24 dokumentów menniczych i monetarnych. IG. ZAGÓRSKI w dziele *O monetach dawnej Polski z XVI, XVII i XVIII wieku* podaje 55 uniwersałów mennic i monety dotyczących. Niektóre przytacza LENGNICH, VOSSBERG, Hr. WALEWSKI, Dr. PRZYBOROWSKI, Dr. KIRMIS i pojedynczo inni. Ilość przytoczonych dokumentów przez Numizmatyków jest nader szczupłą wobec tysiąc letniego okresu bicia monety w Polsce, wobec egzystowania kilkudziesięciu mennic *(b)*, wreszcie wobec zachodzących zmian waluty, oznaczenia kursów, wywoływania obcych pieniędzy etc.

Pewien szereg dokumentów w tym zakresie znajduje się w Zbiorach praw, w *Volumina Legum* w Metrykach koronnych i litewskich, oraz w różnych dyplomataryuszach w ostatnich czasach liczniej wydanych. Więcej jednak jest rozrzuconych po różnych archiwach, rękopismach i dziełach innej treści.

Wyszukiwaniu odnośnych dokumentów poświęciliśmy wiele czasu i trudu, nie może to być jednak zadaniem jednego człowieka. Celem Towarzystwa jest wspólna praca, dlatego gorącą zanosimy prośbę do wszystkich numizmatyków, dyplomatyków i miłośników rzeczy menniczej, aby, jeśli mają lub znajdą tej treści dokumenta, raczyli łaskawie nadsyłać do podpisanego, a tym sposobem zbierze się możebna całość.

Tymczasem dla uzyskania dopełnień, sprostowań i wywołania dyskusyi dzielimy się owocem dotychczasowych naszych poszukiwań, t. j. chronologicznym wykazem tysiąca paru set uniwersałów, edyktów, kwitów, mianowań i t. d., odnoszących się do mennic, monety, medali, pieczęci i pieniędzy papierowych, przyczem niektóre mało znane, lub wcale niedrukowane w całości przytoczymy. Luki mamy wielkie, lecz nie wątpimy, że życzliwość i wspólna praca dla dobra nauki znacznie je zmniejszy.

1232. Władysław Plwacz pozwala Pawłowi biskupowi i następcom jego kować pieniądze w miasteczku Krobia, nadał mu wieś Sułkowa-Krobia zwaną. — BASZKO [1]) str. 220.

1232. Sequenti igitur anno videlicet 1232 dux Vladislaus Odonis totius Majoris Poloniae princeps effectus.... Concessit etiam praefatus dux in eodem privilegio eidem villam, quae dicitur Sulkowa Crobya. — BIELOWSKI [2]) II, str. 558.

1233. D. 28 Grudnia. Renovatio et Confirmatio Privilegii ab HERMANO DE SALTZA Ordinis Teutonici Magistro, Culmensis Toruniensisque civitatis incolis consessi. Datum in Culmen An. 1251. Kalend. Octobr. — W tem odnowieniu potwierdzony jest przywilej bicia monety z daty. Anno Incarnationis Dominicae Millesimo ducentesimo trigesimo tertio, quinto Kalendas Januarii. — DOGIEL [3]) T. IV. str. 21—24. Nr. XXIV.

1237. Junii II. Herzog Heinrich I (Wrocławski) erlaubt den Nonnen von Trebnitz sich in Breslau zum Einkauf von Lebensmitteln Geld schlagen zu lassen. — Oryg. pargam. z pieczęcią Henryka I i II, w wrocławskiem archiwum państwowem. Trebnitz 46. — FRIED. [4]) XII B. p. 35, Nr. 32.

1246 D. IV. Idus Aprilis (10 April). Erste Handfeste der Stadt Elbing. — Miasto Elbląg dostaje od Zakonu prawo bicia monety. „Auch dass die Pfennige allein in allen X Jahren verneuret werden, als zum Colmen, auch in derselbigen Wage und Gute mit jener Müntze sollen seyn.“ Preussische Sammlung [5]. Danzig 1748. II, str. 30, 35, 42.

1253. Premisl et Boleslaus fratres uterini duces Polonie 1253 s. d. in Poznania; dant civi Thomae facultatem locandi civitatem Poznań jure Magdeburgensi, ipsamque civitatem plurimis privilegiis muniunt et possessionibus dotant.... octo solidos denariorum secundum monetam civitatis (zdaje się, że tu jest

---

(a) Bibliografia numizmatyczna obecnie wykazuje 3000 pism odnoszących się do mennic, monety i medali polskich.

(b) Mamy spis 56 mennic. Znanych monet i medali możemy zaledwie wskazać pochodzenie z dwudziestu kilku mennic.

[1]) BASZKO GODZISŁAW: *Kronika Lechitów i Polaków* (tłomacz. Kownacki). Warszawa 1822.

[2]) BIELOWSKI: *Monumenta Poloniae historica.* Lwów 1878.

[3]) DOGIEL M.: *Codex diplomaticus Regni Poloniae et M. D. Lithuaniae.* Vilnae 1758–1764. I, IV, V.

[4]) FRIEDENSBURG F.: *Schlesiens Münzgeschichte im Mittelalter* (Codex diplomaticus Silesiae XII). Breslau 1887.

[5]) Preussische Sammlung allerley bisher ungedruckten Urkunden, Nachrichten und Abhandlungen. Danzig 1747—1750. I—III. (Wydawca M. C. HANOW).

mowa o monecie w mieście Poznaniu bitej. ŁUKASZEWICZ: *Obraz miasta Poznania.* Poznań 1838, II. str. 80). — Transsumpt potwierdza Wladislaus dux regni Polonie etc. 1298 s. d. et. — Poznań, Königl. Staats Arch. Posen, Gründungs Urkunde. — Lwów, biblioteka Baworowskich, kodex przywilejów m. Poznań, fol. 3. — Kodeks Wielkop. [6]) I, 285—287, Nr. 321.

1256. März 6. Herzog Boleslaw II (na Lignicy i Brzegu) erneuert eine Anweisung von 14 Stein Wachs auf die Liegnitzer Münze. — Oryg. pargam. bez pieczęci w wrocławskiem archiwum państwowem, Leubus 90a. Drukow. p. Schirmachera w Urkundenbuch der Stadt Liegnitz Nr. 7. — FRIED. [4]) XII, str. 44, Nr. 43.

1260. Fundations-Privilegium der Stadt Dirschau. — Dokument ten zawiera również rozporządzenie bicia monety w Tczewie. — Oryg. z pieczęcią księcia Sambora pomorskiego i jego małżonki Matyldy znajduje się w tajnem archiwum XL, Nr. 1. JOH. VOIGT [7]), p. 134. Nr. CXXXII.

1264. August 2. Herzog Heinrich III von Breslau erkennt an, dass der Münzzehent in seinem Lande dem Bischof zusteht. — Oryg. pargam. z pieczęcią zniszczoną. Domarchiv zu Breslau. F. 7. Drukow. w Stenzla „Bisthumsurkund" Nr. XXII. Schles. Reg. 1189. — FRIED. [4]), XII, str. 95, Nr. 99.

1268. Mai 11. Herzog Wladislaus von Schlesien verpfändet dem Bischof und dem Domcapitel zu Breslau die Münzstätten zu Frankenberg (Przyłuk) und Münsterberg (Zambice). — Copialbuch des Domarchivs zu Breslau, przedruk w Stenzel Bisthumsurkunden S. 36. — FRIED. [4]), XII, str. 90, Nr. 95.

1268. Dezember 10. Herzog Wladislaus von Schlesien verpfändet dem Breslauer Domkapitel seine Münzstätte in Neisse. — Copialbuch des Domarchivs, fol. 400a. Oryg. zagubiony. FRIED. [4]), XII, str. 94, Nr. 100.

1284. Herzog Przemislaw von Polen ertheilt dem Erzbischofe von Gnesen das Münzrecht in der Stadt Znin (zwischen Gnesen und Bromberg. — Oryg. w królew. archiwum w Warszawie. — Odpis. Radzca Neugebauer z Bydgoszczy. — Druk. H. GROTE [8]), Nr. I, str. 65—66.

1286. Leszek, książe krakowski i sandomierski, udziela miastu Sandomierzowi prawo bicia monety denarowej. Oryginalny przywilej ma się znajdować w archiwum sandomierskiem. (?)

1314. D. 11 Januar. König Wladislaw von Polen ertheilt dem Bischofe von Posen das Münzrecht in der Stadt Słupce (Woiwodschaft Kalisch). — Udzielił Neugebauer z Bydgoszczy. — Druk. H. GROTE [8]), Nr. I, str. 66—67.

1327. November 30. Herzog Heinrich von Jauer (Jawor) verleiht der Stadt Löwenberg die Hellermünze. — Oryg. pargam. z wielką pieczęcią książęcą, w archiwum miejskiem w Löwenberg (Leoberga, Leopolis). — Drukow. u Wesemanna Urkunden der Stadt L. (Schulprogram 1885) Nr. 10. — FRIED. [4]), XII, str. 60, Nr. 60.

1335. Juli 25. Herzog Bolesław III gelobt den Bürgern zu Liegnitz ohne ihr Wissen keine neue Münze schlagen zu lassen. — Oryg. pargam. z pieczęcią wyobrażającą księcia na koniu, w archiwum miejskiem w Lignicy Nr.. 43. — FRIED. [4]), str, 44, Nr. 44. Druk u Schirmachera Nr 103.

1340. October 11. König Johann (Luxemburczyk) verleiht der Stadt Glogau (Głogów) die Münzgerechtigkeit. Oryg. pargam. z pieczęcią, w archiwum miejskiem w Głogowie. Druk niedokładny w Minsberga Historyi m. Głogowa. — FRIED. [4]), XII, str. 51, Nr. 52.

1341. November 2. Bolko II (Świdnicki) urkundet, dass er der Stadt Schweidnitz (Swidnica) die Münze in allen seinen Landen für 20 Mark verkauft hat. — Oryg. pargam. z pieczęcią, książę w całej postaci, w archiwum miejskiem w Swidnicy, I. Rep. II Alph. Litt. T. — FRIED. [4]), XII, str. 60, Nr. 61.

1343. Teritorium autem et oppidum Wschowa, corpori Regni Poloniae restitutum, quaedam iura singularia praerogativasque, et signanter monetam cudendi specialem, quibus tunc usum est, etiam Casimiro Rege eas non abrogante, in hanc diem cum fidei sinceritate observat. — DŁUGOSZ J. [9]) str. 1069. — Wyd. PRZEŹDZ. III, str. 197.

1346. Die 19 mensis Aprilis. Casimirus rex Poloniae, Joanni dicto Kiesselhuth socioque ipsius Conrado ad castrum Bydgoszcz oppidi nomine Kunigesburg condendi dat potestatem. — Ex confirmatione Regis Sigismundi I. anni 1545 libro Metrica Regni dicto Nr. 69, p. 30, — 39 inserta. — RZYSZCZEWSKI.[10]) II Cz. 2, str. 694—701, Nr. 496. — Na str. 696 jest wyraźnie nadanie prawa bicia monety m. Bydgoszczy, Dr FR. PIEKOSIŃSKI [11]), str. 183.

---

[6]) *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski* (Codex Majoris Poloniae), Poznań 1878—1884, (wyd. ZAKRZEWSKI) 4-to, 4 tomy.

[7]) JOH. VOIGT: *Codex diplom. Prussicus.* Königsberg 1836.

[8]) H. GROTE: *Münzstudien Neue Folge Blätter für Münzkunde.* Leipzig 1855.

[9]) DŁUGOSZ J.: *Historia Polonica Lipsiae*, 1711, str. 1069. — Dziejów polskich ksiąg XII, przekład K. MECHERZYŃSKIEGO. Kraków 1869—70. Wyd. hr. AL. PRZEŹDZIECKIEGO.

[10]) RZYSZCZEWSKI L: Codex diplomaticus Poloniae. Warszawa 1847—1858 4 tomy.

[11]) PIEKOSIŃSKI FR. Dr: *O monecie i stopie menniczej w Polsce w XIV i XV wieku.* Kraków 1878. 8-vo. *(C. d. n.).*

Nakładem Tow. Numizm. — Redaktor odpowiedzialny Wł. Bartynowski. — Druk Wł. L. Anczyca i Spółki, pod zarządem Jana Gadowskiego.

SPIS RZECZY.

I.

Według przedmiotów.

ARCHEOLOGIJA.

Sprawozdania z dzieł treści archeologicznej:

BIBLIOGRAFIA.

HISTORYJA SZTUKI.

*) K. oznacza artykuły zamieszczone w Kronice.

MUZEA I ZBIORY.

NUMIZMATYKA.

SFRAGISTYKA.

NEKROLOGIA.

ROZMAITOŚCI.

DARY.

Towarzystwo Numizmatyczno-Archeologiczne otrzymało dary od Osób i Instytucyj następujących:

II.

Według autorów.

Wykaz rysunków reprodukowanych na cynku, miedzi i na osobnych tablicach fotolitograficznie.

ARCHEOLOGIJA.